

József ruhájának hűvösebb szürkés-kékje s a gyermekén halványlilába hajló kárminnak merész egymásmellé helyezése s azoknak az egymásba szüremelő fény és árnyék segítségével egységbe olvadása, — kifejelett kolorisztikus érzék bizonyossága s ebben rejlik a kompozíció varázsa. Ugyancsak az érett művész odaadására vall a lelki tartalom bensőséges melege, az a költői báj és gyengéd szeretet, mellyel csak spányol festő tudta a gyermek Jézust megjeleníteni s amely itt oly élénken emlékeztet Murillonak három évtized múlva, késői korszakában követett modorára, szinte rokokó-érzelmességére (kivált a Pedroso-féle Szent családra; London, Nat. Gall.). Azonban Herrera képén a jövőbelátás borongós hangulata, mely főleg József arcán tükröződik, a festő részéről még nem a hosszú begyakorlás eredménye, terméketlen ismétlések kényelmes eszköze, hanem hatalmas, egyéni temperamentum kiállításának, megnyugvásának jele. Ugyancsak Murillo kedvence szokása lett az is, hogy a kis Jézus kezébe játékszerű az eljövendő szenvedések jelképeit adja, mint pl. a Szépművészeti Múzeumban lévő Ács-család című festményén. Herreranál a jövőre mutató töviskoronához járulnak a nevelőatya kezében a fehér virágok, melyek vissza, a multa utalnak s a kivirágzott pálcá csodáját, Szt. József választatását hirdetik. Képünk így nemcsak színbelileg, hanem tartalmilag is távoleső elemek mesteri összefoglalása. Az érzelmi tartalom a két alakon túl kiterjeszkedik a baloldali pompás tájképrészletre, mely hatásosan kíséri az egészen fátyolozott melankóliáját. Tekintve ezt az érett, mindenben befejezettséget, annál meglepőbb jelenség, hogy a Herrera utolsó jelzett művének ismert kép, a madridi Lázaro-gyűjteménynek 1648-ból keltezett Szt. Józsefe a gyermek Jézussal, mely formailag nagyjából összévág a Nicholson-féle képpel, felfogásban sokkal kevesebb elmélyedést mutat, s már-már modorosságba süllyed.

A másik ajándékdarab, Andrea Vaccaro (1589—1670) féalakban festett zenélő Szt. Ceciliája, szintén tanulmányos kiegészítést hozott a régi képtár anyagához. Ugyanis ettől a nápolyi festőtől, ki a maga korában egyike volt a legbecsültebbeknek,

már az Esterházy-képtárból múzeumunkba került egy nagyobb kompozíció, mely az alélt Szt. Sebestyént ábrázolja, amint nyilakverte sebeit két nő ápolja. Míg ez az utóbbi képzőművészek komor hangulatával, az inkább bűven alkalmazott vörös árnyalatokkal s főleg erősebb fény- és árnyék-ellentéteivel teljesen Vaccaro ama korai időszakára vall, mikor a nagy naturalistának, Caravagionak még feltétlen követője volt. Az új képen, mely szintén a jóismert mesterjegyet viseli, már más tényező is szóhoz jut s ez Guido Reni befolyása. Bár a színek még általában súlyosak és merevek s az egész benyomás az alak hatalmas plaszticitását uralja, Reni lágyabb lélekalkatú művészete félreismerhetlenül visszhangra lel az átszellemültség fokozott kifejezésében, az arc és kezek előkelő, kissé hűvös rajzában, az egésznek nőiesebb, idealizált felfogásában.

Pigler Andor.

Erdélyi irodalmi dolgok. A *Pásztor-tűz*nek, a Reményik Sándor és Walter Gyula szerkesztésében megjelenő kolozsvári szépirodalmi hetilapnak utolsó öt füzete fekszik előttünk (jan. 14-től febr. 11-ig). E folyóiratot már régebben figyelemmel kísérjük s megállapíthatjuk, hogy mind színvonalában, mind anyaga változatosságában fokozatosan fejlődik. Tanulmányokat közül az irodalom, történelem s böselet köréből; a verseken kívül minden számában legalább két novellát hoz s *Megjegyzések* c. rovatában Erdélynek nemcsak irodalmi, hanem egész kulturális életéről hű képet igyekszik adni. A meginduló műveltségi élet különösen folyóiratokban, felolvasások tartásában, a színházi előadásokban s igen érdekes és jelentős képzőművészeti kiállításokban nyilvánul meg. Az újabban megjelent folyóiratok közül megemlíthjük a marosvásárhelyi *Kalauzt*, Osvát Kálmánnak újra feltámasztott lapját s a nagyváradi magyar és román nyelven írt *Aurórá*t, amelynek két magyar és két román szerkesztője van. A régiak közül kiemelkedik gazdag tartalmával a kolozsvári *Hírnök*nek Petőfi-száma. A felolvasások legtöbbszörében programmon az új magyar líra képviselői szerepelnek. (Ady, Babits.) A nagy magyar Petőfi- és Madách-centenáriumok a

hatóságok közbelépése folytán megfelelő arányban nem tudtak kibontakozni. Így is azonban az Erdélyi Irodalmi Társaságtól kiadott Petőfi-versek és Az ember tragédiája, valamint az erdélyi szellemi élet legfőbb képviselőitől írt *Petőfi-émléksorok*, továbbá Oláh Ferenc *Petőfi és a szinpad* c. kis könyve és Benedek Elek népszerű Petőfi-életrajza az elmaradt ünnepek és színházi előadások fejében méltó kárpótlást nyújtanak. A Pásztortűzben Madáchról Rass Károly írt méltatást.

Érdekes tényként kell felemlítenünk, hogy az irodalmi élet Erdélynek nemcsak nagyobb városaiban, hanem úgyszólván minden magyarlakta vidékén élénkebb hullámokat ver. Mintha az erdélyi közélet új lelki egység megteremtésén fáradoznék. Az egész székelység, a régi Partium, a városok, amelyek háború előtt gazdasági és műveltségi erejüknek legjavát Budapest felé irányították, most visszatérnek sajátos jellegzetességükhöz, helyi rendeltetésükhöz, elsősorban életük egyéni kifejező formáján dolgoznak. De ugyanakkor megindul már a folyamat, amely a helyi életszemléleteknek kicserélésével magasabb egységet: az erdélyi lélek egységét teremti meg. A fejlődés azonban ezen a ponton nem állhat meg. Az erdélyiség önnön irodalmának csak az erkölcsi alapot és légkört, az ihlető forrást szolgáltathatja; de ha a benne rejlő lelket és szellemet győzelemhez akarja juttatni, keresnie kell a magyarországi és nyugati irodalmakkal való kapcsolatot s főként kérlelhetetlenül kell ragaszkodnia a művészi formához.

A Pásztortűz anyagának összeállításában ezekért a célokért küzd. A magyarországi irodalommal való kapcsolatainak legújabb számaiban is több helyen nyomára akadunk. Illyés János Jenő hosszabb ismertetést és nyilatkozatot közöl Babits Mihályról; Laczkó Gézáról egy kitűnő Rubens-cikket és Juhász Gyulától egy mély Madách-verset olvashatunk. Több közlemény foglalkozik — ha szórványosan is, — a Budapestben megjelent könyvekkel és folyóiratokkal, egyebek közt igen rokonszenvesen a *Napkelettel* is. Természetesen a magyarországi irodalommal való kapcsolat egyelőre sem teljesnek, sem mélynek nem mondható.

A Pásztortűz szerény eszközökkel dolgozik s már kisebb terjedelménél fogva is, — eltekintve a külső akadályok tömegétől — az elválaszthatatlanul egységes magyar irodalmi szellem mellett inkább állást foglal, mint megvalósítja.

Annál több oldalról igyekszik bemutatni az erdélyi irodalmat. Egyik jellemző vonása ennek: a művészi eszközökkel dolgozó protestáns igehirdetés. A nemrég eltávozott *Ravasz László* püspök — kinek *Orgonazugását* Tavasz Sándor az egyik számban hódoló elismeréssel méltatja — úgy látszik, maga körül egész iskolát nevelt. Egyik hívének, *Makkai Sándornak*: Írd meg, amit láttál c. művéről Reményik Sándor részletes bírálatot ír, melyben kifejti, hogy manapság Erdélyben minden igehirdetés egyúttal irodalom, művészet is, „amint minden irodalom és művészet, amely hivatását szent komolysággal végzi: Isten igéjének hirdetése”. Egy másik ref. teológiai tanár, Tavasz Sándor, a létfelletti életről értekezik s költői lendülettel tör lándzsát a materialisztikus lét fölé emelt erkölcsi életeszményért. Tavasz vallási és bölcseleti kérdésekkel foglalkozik s *A jelenkor szellemi válságai* címen könyvet hirdet, amelyben az új metafizikai tanok bírálatát ígéri. A történetfilozófia kitűnő művelője volt *Makkai Ernő*, fiatalon elhunyt kollégiumi tanár. A Pásztortűz róla írt megemlékezésében *Bethlen Gábor országalkotó politikájáról* írt művét nagyjelentőségű munkának ítéli.

Egy-két szépirodalmi mű megjelenéséről is tudomást szerzünk a Pásztortűz legújabb számaiból. Legérdekesebbnek látszik ezek között *Szombati Szabó Istvánnak* Kolozsváron megjelent verseskötete, amelyben bírálója a *Vak Vazul herceg panaszkodása* és a *Néma harang az őrtoronyban* címűeket az erdélyi líra legkiválóbb alkotásainak tartja. Versesköteteket adtak ki újabban még Andor Ede és Dobai István. A Pásztortűzben megjelent versek közül ki kell emelnünk Reményik Sándor *Mikor a villany elalszik* című mély jelentőségű költeményét, Tompa Lászlónak Francis Jammesra emlékeztető, kedves egyszerűséggel megírt képét a havazásról s Nagy Emmának két rövid, de erővel és közvetlenséggel megírt üzenetét (Őr; Messzire men-

jen). Mindegyikben a művészi kompozíció valóságos élményt zár be, annak melegségét, szubtilis életszerűségét megőrizve. Szép verseket ír Walter Gyula is, de nála sok az elvontság és a gondolati elem. Versekkel szerepelnek még: Berde Mária, Kovács Károly, Nikodémusz Károly, Farczádi Sándor stb. Mély érzéssel átgondolt s itt-ott szép sorokban megcsendülő lírai jelenetet írt Kovács László *A mérhetetlen perc* címen.

A szépprózai művek között magasan kiemelkedik Molter Károly pompás szatirikus rajza az erdélyi kisebbségi jogokról, a földreformról s a tisztviselőkérdésről. A kiváló marosvásárhelyi író ezzel a kis dramával foglalta el helyét az Erdélyi Irodalmi Társaságban. Ugyanakkor Biró Vencel *Az erdélyi fejedelemség tekintélye a Portán* címen tartott székfoglalót, ezt a kérdést sok új és érdekes adattal világítva meg.

Bencez Domokos, J. Dienes Jenő, Rác Pál és mások írnak még novellákat, Rác Pálnak, aki ungvári hírlapíró, egy novelláskötete is megjelent *Rongyszedő és más elbeszélések* címen. A könyvről Reményik Sándor nagy elismeréssel emlékezik meg. (—r.)

Petőfi-ünnepélyek Németországban. Január 3-ikán két német művész a berlini Meistersaal-ban spontán Petőfi-ünnepélyt rendezett, melyen áhitatos német közönség jelent meg. Magyarok talán csak ketten voltunk. Ez a propaganda-mentesség az estnek benső értéket kölcsönzött. Az ünnepi szónok: Otto Zarek, neves német esztétikus, beszédjében a következő figyelemreméltó szavakat mondta: „Emlégettetni s mégis ismeretlennek lenni: ez a sorsa a magyar Petőfinek is, mint mindazoknak, akiket nemzetük nemzeti költővé nyilvánított.”

„Genannt, aber nicht gekannt zu sein“, — valóban ez volt Petőfinek eddig a sorsa Németországban. Műveinek német kiadásai Kertbeny kezdő (vajmi gyarló!) kísérletei óta egész kis könyvtárrá növekedtek, mégsem sikerült egy fordítónak sem visszaadni költészetének valódi színeit, megéreztetni ifjú lelkének mély szépségeit. „A magyarok nemzeti költője“, ez volt minden, amit a múltvelt német tudott róla, mert illet neki róla tudnia. Csodálatos, hogy

mégis akadtak egynéhányan, kevesen, akik a rossz átültetések ködén át is megsejtették a gazdag fényforrást: költészetének világirodalmi értékét, mint pl. a mostanában hazafias büszkeséggelsokat idézett Grimm, aki Petőfit a világirodalom három legnagyobb költője közé sorozta.

És Németország a Petőfi-évfordulót mégis minden más külföldi államnál nagyobb fényvel ülte meg s ebben az ünneplésben résztvett majdnem minden nagyobb német város. Noha ez az ünneplés nagyrészt a magyar nemzeti költőnek szólt, akinek hasonló sorsú nemzetéhez meleg rokonszenvvel fordul megpróbálta társainak nehéz idejében a német nép, legfőbb jelentőségét mégsem a rokonszenv e megnyilvánulásában, hanem abban látjuk, hogy megismertették a német nép széles rétegeivel Petőfit, a költőt és Petőfit, az embert.

E megismertetést egyaránt szolgálták a sajtó és az ünnepélyek. Szilveszter napján alig volt számbavehető német lap, mely vezető helyen meg ne emlékezett volna Petőfiről. Persze e megemlékezés nem mindig volt köszönet. Egyesek csak zavaros életrajzi adatokat közöltek, növelve azt a romantikus ködöt, mely a németek képzeletében Petőfi életét körülvéshi. A „Vorwärts“ nem tudta megállni, hogy ki ne jelentse, miszerint Petőfit ma Magyarországon bizonyára internáló-táborba csuknák; a „Rote Fahne“ megteszi jakobinusnak, azok egyikének, kikre — szerinte, — „az orosz kommunisták joggal hivatkoznak, mint előfutáraikra“ (!). (Jellemző, hogy a két utóbbi lap cikke magyarnevű író tollából ered.) — Akad azonban az újságírók, folyóiratírók nagy tömegében néhány mélyenjáró, megértő is, mint pl. Erényi Gusztáv megemlékezése a „Vossische Zeitung“-ban, vagy Otto Zarek-é a „National-Zeitung“-ban.

Az ünnepségeknek három nagy állomása volt: München, Lipcse és Berlin, a három nagy német egyetemi város és mind a háromban éppen az egyetem volt az ünnepség színhelye: a német tudomány, irodalom és művészet hódolt Petőfi geniusza előtt. Münchenben, — ahol legéberebben él a német nemzeti érzés, — ez az ünnep is túlnőtt az irodalmi megemlékezés hideg keretein, forró lelkesedésű, sajátuk érzett